DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

VIRTVTIBVS OPII MEDICINALIBVS SECVNDVM BRVNONIS SYSTEMA DVBIIS ET MALE FVNDATIS

QVAM

RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

CAROLO AVGVSTO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE ET GVESTPHALIAE LANDGRAVIO THVRINGIAE REL.

CONSENSV GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA ET CHIRVRGIA HONORIBVS PRIVILEGIIS AC IMMVNITATIBVS RITE CAPESSENDIS

A. D. VI. AVGVSTI. CIƆ IƆ CCLXXXXV.

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI OBTVLIT

AVCTOR

VLRICVS GVILIELMVS BLAESE

CVRONVS.

IENAE,

LITERIS FIEDLERIANIS.

Praefatio.

Vetus est opprobrium, medicinam esse omnium scientiarum vanissimam, incertissimam, inconstantissimam, neque, si historiam artis spectes, adeo falsum est. Etenim inde ab Hippocrate ad haec vsque tempora, etiamsi natura rerum immutabilis, origo morborum eadem esse debeat, mirifice immutata et variata medicinalis artis forma est, vt, quae nuper vera, certa et firma habebantur, paullo post dicerentur falsa, incerta, fluxa, cum quisque auctor famae aucupandae gratia antecessores erroris insimularet, seque solum sapere, ceteros furere temere pronunciaret. Asclepiades *), vt Romanis place-

*) Asclepiadis Fragmenta edit. *C. G. Gumpert.* Vinar. 1794. et *Kramp* Kritik der pract. Arzneykunst. Leipz. 1795. S. 396. seq.

ret, Coum senem in deliris ponere, libros epidemiorum per risum et iocum meditationes mortis nominare solebat. THESSALUS *), certae nouaeque medicinae inuentor, vt sibi videbatur, et ad NERONEM Caes. gloriabatur, at vero thraso impudentissimus, virium naturae et partium corporis constituentium ignarissimus, methodum sibi fingebat, vt asylum ignorantiae, strictum et laxum ad morborum nomenclaturam et systema condendum sufficere ratus. Reliquit sectatores quam plurimos, quos GALENUS propter rusticitatem, impudentiam linguae et inscientiam haud male dixit asinos Thessaleos. Similiter PARACELSUS, HELMONTIUS aliique artis reformatores rem suam tueri ac defendere ausi sunt, nequaquam vsi firmis et aptis argumentis, magis ineptis et insulsis cauillationibus, quasi vero hac via, quam plebeculae relinquendam puto, veritas certior fieret.

Nuperrime exortum est medicinae sidus splendidissimum scilicet, BROWNE**), Anglus, noui, sed sectae methodicae propioris systematis conditor. Successit in partes, vt auxiliator et defensor malae rei, MOSCATI, Italus, succurrit rapidior torrente, loquax, disertus, sibi soli sapiens, sibi

*) *Kramp* l. cit. p. 404.

**) *Io. Brunonis* Elementa Medicinae — ed. *Petr. Moscati*, Mediol. 1792. deutsch übers. von *Weikard*, Frankf. 1795.

ſibi fidens, ceteros medicos, praeſertim artis profeſſores, alto ſupercilio ſpernens, WEIKARD *), Germanus, omnes paradoxi et rerum nouarum ſtudioſi, ſolidioris medicinae ignari, virium naturae et materiae morbificae irriſores, ſemper actores, nunquam ſpectatores, ſibi in affirmando nullo modo conſtantes, omnes morbos ſthenicos et aſthenicos eſſe rati, ſatis habent ſub auctore, principe ac coryphaeo, BRUNONE **), noſſe, quo morbus quisque pertineat, ortus ſit a debilitate directa, an indirecta. Tunc enim methodus pigrorum inuenta eſt ſcilicet. *Ad medendum morbis*, inquit, *ſemper propoſito conſilio vtendum, ſtimulandum aut debilitandum, nunquam quieſcendum, nec naturae, quae ſine externis rebus nullae ſunt, viribus fidendum.* Ergo cardo ſyſtematis ſupponit nihil, niſi ſtimulare vel debilitare, vt quondam apud MOLLIERIUM ſeignare, deinde purgare, reſeignare, repurgare, negare omnem virium vitalium moderationem et materiae peccantis curam, quam alio loco iterum attendendam ſuadet ***) BRUNO. *In medendi conſilio*, inquit, *ſola materiae morbificae ratio habenda eſt, vt tempus, quo exeat corpore, detur.* Quam male ſibi conſtat tam excellentis ſy-

*) Entwurf einer einfachern Arzneykunſt oder Erläuterung und Beſtätigung der Browniſchen Arzneylehre von *M. A. Weikard*, Frankf. 1795.

**) L. c. cap. 95.

***) *Bruno* l. c. cap. 96.

ſtematis inuentor et conditor! Quam male verſatus eſt in medicinae verae cognitione ac arte dialectica! Quam male cohaerent partes, baſis et fundamentum!

Eſt ergo medicina quidem incerta et inſtabilis, ſed non per ſe et naturam ſuam, magis per auctores nouaturientes et pruritu inclareſcendi aegros. Tranſierunt multa ſyſtemata, vt meteora, tranſibit etiam ſerius ocyus ſyſtema Brownianum, cum malo innitatur fundamento, inconcuſſa manebit, vt ſemper, medicina vetus, naturae principiis ſuperſtructa, vſu et experientia longa confirmata, balliſtis lepidis et tormentis ficulneis Weikardianis nullo modo deprimenda. Verba ſunt inania, praetereaque nihil. *Commenta opinionum delet dies, naturae iudicia confirmat*, praeclare monente TVLLIO.

In paradoxis huius ſyſtematis partibus non vltima eſt *de opii viribus* opinio et doctrina. Quae cum prorſum aduerſa ſit aſſumtis placitis et male cohaerens, mihi viſum eſt ſpecimen inaugurale ſcripturo agere *de virtutibus opii medicinalibus ſecundum Brunonis ſyſtema dubiis et male fundatis*, et, quae ego quidem ſentiam, publice profiteri. Mihi certe videtur nullo modo rem acu tetigiſſe, et falſis ſumtionibus, quas vulgo philoſophi praemiſſas dicunt, abuſus et innifus eſſe: Quae ſi ſubruuntur, etiam reliqua cadere neceſſe eſt. Scribam ergo, vt potero, delibabo

potio-

potiora argumenta, vt, quam vanus auctor ſit, abunde pateat, neque curabo bruta WEIKARDI fulmina vel inſulſa conuicia. Tandem aliquando vincit veritas crabronibus petita, laceſſita, irritata.

Ridiculi profecto medici ſunt, qui cauſſas rerum recte inueſtigare, aliam ab alia diſtinguere neſciunt, nominibus *ſtheniae* et *aſtheniae*, tanquam ſcopulis, adhaereſcunt, ſibique identidem in affirmando repugnant, diatheſin ſthenicam et phlogiſticam, aſthenicam et antiphlogiſticam pro iisdem habent, partum difficilem vino et opio curant, in abortu menſtrua profundi ſcribunt, tranſitum ſcirrhi in cancrum medicamentis irritantibus impedire iubent, et id genus alia deliramenta, vt noua et inaudita inuenta, iactitant. Mihi quidem videntur eſſe phrenetici, opus ergo eſt tribus Anticyris, vt mens ſana hellebori ſalubris ope redeat.

De

De opii viribus medicinalibus acturus, qua les Bruno ſtatuit vnice veras, non poſſum non vniuerſam ſyſtematis Brunoniani adumbrationem praemittere, vt cuique pateat, ex quo fonte eius de opio doctrina, quam maxime diuerſa et abhorrens ab aſſumtis medicorum decretis, dimanaſſe videatur.

Tota, quam Browne tuetur, ſententia tribus nititur momentis, eaque ſunt *incitabilitas*, *incitamentum* et *incitatio*. Prima eſt ea vis ſiue proprietas, qua homo viuus ab rebus externis, vt poteſtatibus incitantibus, affectus, ſuas actiones peragit. Alterum idem eſt, quod vulgo cauſſa incitans ſiue ſtimulus appellutur, tertia eſt poteſtatum incitantium in incitabilitatem agentium effectus. Ex huius auctoris mente omnium phaenomenorum, omnium actionum vitae cauſſa eſt incitatio, ceu creaturae animatae agens principale. Verum enim vero num

Browne

Browne hoc asserto orbem medicum novo invento ditavit? Nonne res ipsa iam diu sub nomine *irritabilitatis* paullo liberaliore nota fuit, vel sub nomine naturae et vis vitalis comprehensa? Quae enim ipse de sua incitabilitate dicit, etiam Hallerus de irritabilitate, Vnzerus, Schaeffer et alii de sensibilitate, mutatis mutandis dixerunt. Quae si sensu latiori sumitur, illas vires, tanquam formas, sub se complectitur, et tunc eadem est, quae vulgo natura Hippocratis est, vel vis vitalis recentiorum. Atqui vero res non minus nota omnibusque artis medicae peritis satis peruulgata est, ad actionem vis vitalis excitandam irritamentum necessarium esse.

Sanitatem constituit iusta proportio incitamenti ad incitabilitatem. Qua proportione sublata laesave, irruit morbus. Si omnino tollitur, sequitur mors. Haec vero noue dicta noua minime sunt. Aliis verbis eadem narratur fabula. Nostrates huc usque dicere soliti sunt, ad sanitatem requiri aequilibrium inter vim eiusque effectum, quo aucto, imminuto vel sublato, sequi morbum plus minus grauem secundum gradum vis vitalis in corpore consistentis.

Haec incitabilitas ab eis, quae in illam agunt, et augeri, et minui potest. Incitatione paullo fortiori, ac corpus ferre potest, incitabilitas debilitatur. Contra si incitatio parum fortis est, maior incitabilitatis pars rema-

net, neqe omnem ſuam vim exſerere poteſt. Sic BROWNE robur debilitatemque, vt oppoſita, proponit, et pro ſyſtematis fundamento ponit. At vero nonne iam diu vim eiusque actionem ad eam, quam patitur, incitationem definitam et proportionatam eſſe debere inter omnes conſtat? Nonne vel ipſi tyrones artis hoc dogma ſciunt, vbi adverſus fortem incitationem valde intenditur vis, non poteſt non debilitas ſequi, quae reſpondeat poteſtati incitanti? Huic propoſitioni per ſe verae, ſed a BRUNONE non ſatis ſtabilitae ſuperſtructa eſt ſyſtematis baſis, *debilitas*, quam *directam* et *indirectam* eſſe putat. Neque hoc ſatis bene. Debebat enim prius a ſe diſtinguere *incitabilitatem abſolutam* et *ſpecificam*, quoniam ſine his certa debilitatis Brunonianae notio mente informari non poterat. Haec v. c. maior in infante ac febre inflammatoria eſt, in morbis longis minor, illa vero decreſcere ac imminui debet in eo, qui ſpirituoſis liquoribus inebriatus iacet.

Debilitas directa noſtro eſt, ubi abundantia incitabilitatis, incitamenti vero defectus deprehenditur. *Debilitas indirecta* accidit, ubi incitamentum nimis forte incitabilitatem exhauſit velutique proſtrauit.

Sed ne in his quidem bonus dialecticus BRUNO fuiſſe videtur. Nam incitabilitas ſpecifica imminuta ab eo dicitur non ſatis accurate ac vere *debilitas indirecta*, quoniam haec vis, continuis longisque irritamentis incitata, vel

ſubi-

ſubitaneis, at vero nimis concitantibus rebus intenta, per inſequentem concitationem hebetatur, deprimitur, exhauritur, rectius nominari debuiſſet *directa debilitas*, et ſic vice verſa, quam vocat *rectam*, magis dicenda videtur *indirecta*, quae ſupponit defectum cauſarum incitantium vel impotentiam, praeſente idonea incitabilitate, incitationem faciendi et ciendi. Integrae partes ſunt, deeſt proportionatus corpori ſtimulus, quo vires concitantur. Forte maiori cum accuratione atque ad maiorem diſcentium vtilitatem *debilitas vera* et *ſpuria* dici protuiſſet, tunc vero nihil relinquitur, niſi hoc, debilitatem quaerendam eſſe vel in ipſis ſolidis corporis partibus, vel extra eas poſitam. Hoc vero nec nouum eſt, nec inauditum prius.

Hoc ſubnixus fundamento, Browne ſtatuit non dari, niſi *ſthenicos* et *aſthenicos* morbos. In illis ſubeſt incitatio auctior, in his efficaciae vis imminuta. Quibus poſitis, ſub hoc auctore in praxi ſola additio et ſubtractio reſpectari et adhiberi debet. Verum enim vero quam mancum hoc praeceptum eſt! Quam vana et inconſtans iſthaec diuiſio? Oportebat Brunonem ex hac notione incitabilitatis et incitationis, quam ipſe ſcripſerat, certos definire fines, intra quos morbi ſthenici et aſthenici conſiſterent, ſed inter legendum videmus eum ſibi non conſtitiſſe, quae coeca experientia et caſus obtulerat, compoſuiſſe, neque logicam accurationem vel adhibuiſſe,

 vel

vel oſtendiſſe, vt, quae rei veritas ſit, quisque intelligeret.

Num pathologia humoralis ideo repudianda eſt, vt WEIKARDO videtur? Non putarim. Saepenumero poteſtates incitantes nihil ſunt, niſi materiae irritantes.

Et quis motionem nervorum ſtatuere poteſt, quin ſimul de ſecretione fluidi alterata cogitet? Praeterea morbi ſthenici in aſthenicos tranſire poſſunt. E. gr. inflammatio in putredinem. In hoc autem negotio tam ad cognoſcendum, quam ad tractandum morbum nonne pathologiae humoralis auxilio opus erit? Vt taceam debilitatem directam haud raro debilitatem indirectam comitari, ac utramque ſimul adeſſe poſſe. Sic in ſanguinis penuria iam indirecte antegreſſa eſt debilitas, hicque ſummus debilitatis gradus adeſſe poteſt; cui, ſi ex ſententia eventus procedere debet, incitatio non, niſi ſumma cum circumſpectione ſubdenda erit.

Omnia ſymptomata, quae morborum ſthenicorum propria ſunt, ut dolores, deliria rel. oriuntur in ſthenica incitatione, eaque in quasdam corporis partes fortius agunt.

Haec vero quidem a BROWNE dicta ſunt, minime vero nova, ſed pervagatiſſima. Noſtrates videlicet aiebant,

bant, rationem eſſe habendam incitationis inflammatoriae.

Porro abſurdum eſt, inflammationem localem eſſe ſtheniam, febrem vero adiunctam aſtheniam; Haec vero nec ſatis vera, nec omni exceptione maiora ſunt, neque certiora fiunt fictae pyrexiae confugio. Profluvia ſanguinis Browne morbis aſthenicis adnumerat, idque vniverſe et ſimpliciter pronuntiat, ſed perperam. Nonne enim dantur haemorrhagiae paſſivae et activae, v. c. ſi incitatio a bile profecta eſt? Hic ſi doctiſſimus Browne iusſu excitarem, male de aegro ageretur. Atque ſyſtema Brownianum non curantes rectius in re tanti momenti verſabimur, ſi emetica praebemus, more maiorum, quos illi nouatores quidem in ore habent, ſed ne per tranſennam quidem viderunt, omnium minime Weikard.

Theoriam lubricam ſequitur ſimilis praxis. Methodici veteres ſtricto et laxo medicinam accommodabant, et in caſu dubio admittebant medium, habita cauſae ratione, methodici recentiores ne talia quidem curant, nominibus indeterminatis contenti. Satis eſt noſſe, incitationem eſſe nimiam, ergo debilitanda eſt, ergo congeſtio ſanguinis venae ſectione tollenda. Quaſi vero non prius origo mali inquirenda, res circumſtantes conſiderandae ſint, vel ſemiotica cognitione praeuidendum, num forte ſthenia poſſit in aſtheniam inſperato tranſire. Im-

prudens venae ſectio tunc magis obeſt, quam prodeſt. Etenim, hos ſi audiamus, nihil refert ſcire, vnde veniat incitatio, neque quaerere debet medicus, a quibus cauſis oriatur ſudor, ſymptomaticus, an criticus ſit etc. Sufficit aegrum laneis integumentis inuoluere, puluerem Doweri dare, potenter inſudare. Profluuia, vnde demum cunque nata ſint, quatenus aſthenica dicuntur, promiſcue medicamentis ſtimulantibus et calefacientibus curari iubentur, quaſi vero nulla darentur in ſenſu Brunoniano ſthenica profluuia.

Haec ſtrictim et carptim dicta ſufficiant de ſyſtemate, quod ex propoſitionibus nimis auguſtis vel vagis fluxit, quodque ad vnum alterumque caſum applicare licet, et ne in hunc quidem, niſi vt pathologiae humoralis, a doctiſſimo Browne in magnum damnum nimis neglectae, habeas rationem. Ergo nomine ſyſtematis inſigniri non poterit, quicquid Bruno et eius adſecla, Weikard, pro tali venditant.

Nunc propius aggredior ad effectus opii, quales vulgo ſcribuntur.

Papaver somniferum LINN.

Proprietas opii. Opium habet inſignem amaritudinem odoremque peculiarem, rancidum, narcoticum. Contenta eius ſunt partim reſinoſa, partim gummoſa, partim fugacia.

Prin-

Principium narcoticum in fugacibus latere videtur, est vero cum resinosis ac gummosis artissime coniunctum.

Contenta opii respectu effectus in corpore animato sunt incitantia et narcotica. Opii effectus ipsi sunt sequentes. Primus effectus se exserit in organis sensoriis et motoriis, et tunc singulares opii proprietates sunt.

a) Pulsus celer, qui simul plenior maiorque evadit.

b) Calor corporis augetur.

c) Respiratio anxia, in principio saepe operosa.

d) Sudor erumpit.

e) Siccitas faucium et alvi sequitur.

Opium vero vim debilitandi habere, iam ex eiusdem incitante proprietate colligi quodammodo potest: Namque omnia phaenomena antea commemorata ab sumto opio nihil sunt, nisi sequelae naturae reagentis in incitationem, partibus solidis in statu naturali non convenientem. Quod vero, viribus nostrae vitae naturaeve violenter intensis, aliqua laxatio sequi debeat, est res a nemine hactenus in dubium vocata. Atque quando aliquis de opii vi debilitandi ambigit, illius proprietates narcoticas debet respicere. Idem eventus quoque testatur

et

et experientia. Videlicet pulſus fit minor, rarus, intermittens, reſpiratio rara ac interrupta, ſudor copioſus a debilitate, excretio alvi ceſſat ob laxitatem, apparent etiam haemorrhagiae, omnes vires ita deiiciuntur, vt ſaepe convulſiones ob debilitatem ſequantur.

Poſt mortem membra molliora flexibilioraque deprehenduntur, vnde intelligitur vim cohaeſionis vere imminui. Vt de opii vi debilitante perſuadeamur, id ſolum nobis factu opus eſt, vt animum ad opii operationem localem aduertamus. Vbi cunque locorum homines opio vtuntur, cernitur debilitas, tanquam ſequela eiusmodi vſus. Quod ſi opium roborans eſſet, contrarium incidere deberet. Hoc vero apparet in vſu tam interno, quam externo. In ventriculo poſt opii vſum internum illa debilitas conſpicua eſt, appetentia deficit, motus periſtalticus frangitur, eoque ipſo excretio alvi.

Certum ergo eſt, opium datum primo excitare pulſum, et circuitum ſanguinis augeri, deinde minui celeritatem, vim arteriarum quodammodo frangi, debilitatem aliquam relinqui. Certum etiam hoc eſt, opium ita afficere ſyſtema neruorum et arteriarum, vt, exhalata veluti vi excitante ac calefaciente, ſequatur relaxatio et narcoſis, pulſus imminuatur, et cordis potentia debilitetur.

In

In contrarium abit BRUNO *), *opium ſtimulatrice, non ſedatrice virtute conſopire* profeſſus. *Haec magna opii virtus*, inquit, *quae nullam propriam virtutem, nullam, quae non ei cum omnibus aliis poteſtatibus communis ſit, poſſidet. Sic in magna debilitate, vt in febribus, vt in vehementi podagrae acceſſione, interiora cam graui tumultu turbante, et aliis conſimilis languoris morbis aſthenicis, vbi morbi vi ſomnus arcetur, opium ſaepe, poſtquam multos dies vigilia permanſit, altum et ſincerum ſomnum inducit. Quo in caſu, propterea quod incitabilitas plurimum abundat, eoque perexiguam ſtimuli vim perferre poteſt, igitur a ſtimulo minimo incipiendum, paulatimque ad plus, dein etiam ad plus, progrediendum, donec ad ſomni punctum, quod cito fiet, ſiquidem id multum intra rectae debilitatis fines conſiſtit, demum perueniatur.* Et paullo poſt **) ita diſſerit: *Vno verbo, per omnes medios, a recta ad indirectam debilitatem, quaſi gradus, opium omnium fere poteſtatum longe potentiſſime ſtimulat.*

DE OPERATIONE OPII EX BRUNONIS DOCTRINA.

Statuit BRUNO, hoc remedium quasdam functiones excitare, animales vero minuere, in genere vero contendit, illud nequaquam agere, vt ſedatiuum, ſed vt incitans et quam maxime roborans. Iam vero oritur quaeſtio, quibus argumentis hunc effectum opii excitantem evincire ſtudeat. Profert ſequentia:

1) Tur-

*) L. cit. c. 7. §. 244. p. 113. cf. *Weikard* l. c. p. 222. ſeq.

**) Ib. §. 246. p. 113.

1) Turcae opio largiter vtuntur, vt animus et fortitudo augeatur.

2) Animadverterunt medici, hominem, opio fumto, hilariorem effe factum.

3) Somnum quidem facit opium, hic vero effectus, tanquam cooperatione quidam producitur. Incitat ad eum gradum, vt virium deiectio, debilitas indirecta, fubfequatur.

4) Opium in omnibus morbis debilitatem tollit vel imminuit.

5) Opium nullo modo fedat, fed excitat.

Id haud dubie difficillimum demonftratu fuerit. Haec enim praepofitio, quae particularibus convenit, vniuerfe admitti nequit. Haec argumenta funt magis fpeciofa et probabilia, quam vera, particulariter defendi poffunt, in genere minime. Difpiciamus de fingulis.

Contra argumentum primum.

Animus non femper cauffas pofitiuas requirit, vt excitetur, negativas etiam habere poteft. Recordatio periculi faepe animum nobis eripit, contra id, quod nos metu periculi liberat, animum iterum reddit. At opium minuit, frangit et demit fenfibilitatem, hebetat mentem, aufert confcientiam, et confequenter fenfum quoque periculi.

riculi. Obturat quaſi externas ſenſuum impreſſiones, quae nos periculum vereri iubent, atque efficit, vt ingrata ſenſatio non amplius feriat animum ſui rerumque extra ſe poſitarum neſcium. Dolor ſupponit mutuum inter mentem et corpus commercium et curſum non interruptum vſque ad commune ſentiendi inſtrumentum. Contra ſi fit, nullus eſt ſummi doloris ſenſus. Oritur anodynia, auctore GAUBIO *), et, *ſenſorio communi impedito, vniuerſa vis ſentiendi labaſcit in apoplexia, ſopore, epilepſia* etc. Opium ſi excitare Turcas creditur, falſa et periculoſa medicina eſt: Nam ſumma ſenſuum hebetudo et virium proſtratio in propinquo eſt.

CONTRA ARGUMENTUM SECUNDUM.

Hilaritas eſt ſignum ſtatus mentis exaltati. Ingratis impreſſionibus ſublatis, homo hilarior redditur. V. c. vbi vehementes dolores diſcruciant, hi tollantur neceſſe eſt: Quo facto, dolores evaneſcunt, et animus hilaritasque redit. At opium aufert ſenſum, qui hilaritatem turbare poterat, mirum ergo non adeo eſt, vt WEIKARDO **) videtur, ſi phthiſicis interdum conueniat, palpitationem minuat, haemorrhagiam narium ſiſtat etc. Aeſtima cauſſam et ſtatum morbi, et mirari more empiricorum ſtupenda

*) Inſtitut. Patholog. §. 678. p. 432. ed. Lugd.

**) L. cit. p. 204.

penda opii miracula defines. Ego vero ridiculum medicum cenfeo, qui aegrum hilarem et vegetum, vt mercurium, fuiffe fcripferat. Illum talem effe poffe fcio, hunc vero hilarem vel tardum vnquam fuiffe nefcio, cum ifta proprietas mercurii non, nifi in cerebro Weikardi, fummi fcilicet philofophi, exiftat. Haec et fimilia funt potius infanientis, quam hilaris documenta, Abderitis aptiora, quam philofophico medico, qualis femper et vbique videri haberique cupit.

Contra argumentum tertium.

Huic fequentia aduerfantur.

a) Opium non femper efficit dormitionem, nec dofes quidem maximae.

b) Si Brunonis decretum verum et omni exceptione maius effet, quodcunque excitans, vt cortex Peruuianus, Guaiacum etc. fomnum excitare deberet. Sed ita non eft. Proinde non merae incitationes hic fufficiunt.

c) Exftant remedia, quae fine excitatione in ftatu vitae fomnum procreant, v. c. Hyofoyamus etc. Hic pulfus nullam mutationem fubit, nec celerior eft. Redit ergo res eo, vt caufas a fe inuicem bene diftinguas, quae impediant, quo minus fomnus gratus veniat. Si ergo cogitas hypochondriacum praecordiis aegrum effe, arthriticos et podagricos neruorum fen-

ſenſu ingratiſſimo laborare, dolorem dentium et corpus, et mentem grauiter afficere, febrem intermittentem non, niſi ſpaſmum eſſe, et haud raro immaterialem, largiri WEIKARDO ſanationem laudani liquidi ope factam poteris, rationem vero, quam affert, veram eſſe negabis.

CONTRA ARGUMENTUM QUARTUM.

Si cogitemus, quid BRUNO per morbos aſthenicos intelligat, facile concedere licet eos morbos tales eſſe, quales opium tollere poſſit. Experimenta certa ſunt, argumenta minime.

CONTRA ARGUMENTUM QUINTUM.

Excitare, eoque modo roborare opium nequit, ſi irritabilitatem ſenſibilitatemque omnem aufert. Impone homini extrinſecus opium, locus omnem ſenſationem perdet. Opio interne ſumto, ventriculus tubusque inteſtinalis eae ſunt partes, in quas opium proxime agit. Quod ſi excitans eſt, vt BRUNONI et WEIKARDO videtur, oportet in eam partem, quam proxime tangit, vt irritans, agere functionesque augere. Sed experientia contrarium docet. Opium has partes, quas proxime attingit, valde afficit, hic tollit irritabilitatem ac ſenſibilitatem. Effectus ergo teſtantur de cauſſa et agendi modo.

Demonstratio in contrarium.

1) Si quis opium ſumit, appetentia illico tollitur, ventriculus et tubus inteſtinalis ſuam vim perdunt.

2) Concoctio turbatur debilitaturque, muſculi ventriculi ſuam, quam antea habuerunt, vim nunc minus exercent in contenta ventriculi. Vbi ſordes adſunt, opium hominem periculis haud leuibus exponit. Motus periſtalticus vel minuitur, vel ceſſat. Sordes in magnum hominis damnum ſuo loco diutius morantur, vaſa exhalantia paralitice debilitantur, nec amplius exhalant, indeque ſitis ſiccitasque oriuntur.

3) Circa excitantem opii effectum facile falli poſſumus eo, quod opium vim cordis augere dicitur. Sed ad haec ſequentia monenda habeo.

a) In doſibus quidem minoribus iſta incitatio obſervatur, res autem haec ita explicanda eſt.

Vis opii non eum ad eum gradum peruenit, vt irritabilitatem ſenſibilitatemque omnem tollere poſſit. Ibi ergo operatur velut aliquid heterogeneum. Quod ſi vero maiores praebentur doſes, operatio citius evaneſcit, ſubſequiturque certior debilitas, quam ſiue directam, ſiue indirectam dicas, mihi perinde eſt.

b) Celerior ſanguinis circulatio pendet partim a propria ingenitaque cordis et arteriarum vi irritabili, partim ab eo quod vaſa minora citius vim ſuam

ſuam vitalem perdunt. Vbi extremitates vaſorum non amplius augeri poſſunt, conſequens eſt, vt ſanguis, quem continent, ad cor nimium congeratur, cor magis irritatum maiorem vim intendere debeat ad ſtagnationem vaſorum minorum ſuperandam. Hac ratione augmentum virtutis vitalis negatiuum effici poteſt.

c) Haec irritabilitas cordis etiam ex obſervatione antagoniſmi deduci poteſt.

Opium quando in tubum inteſtinalem agit, ſupprimit gradum virtutis, qui ad incitationem aptam requiritur. Iam vero inter omnes conſtat, vim in vna corporis parte imminutam, in aliis partibus vim auctam efficere. Quo minus ergo in vſu opii vis in tubo inteſtinali agere poteſt, eo fortius ſeſe conſpicuam praebet in corde, in cerebro aliisque partibus.

Dubia ergo eſt, nec ſatis fundata Brunonis *de opio* ſententia, empirica ſunt argumenta, quibus ad probandum vtitur, coniecturae a vero quam maxime alienae, propoſitiones non ſatis firmae. Weikard ait ad ſomnum requiri aliquam irritationem et incitabilitatem, ſed non offert legentibus notas, quibus ille incitationis gradus cognoſcitur. Neque ego ſomnum, quem vulgo dicunt mortis imaginem, cum adiuncto irritamento mihi cogitare poſſum, cum ſine remiſſione ſenſuum externorum et internorum nullus ſit, incitabilitas ergo naturalis, vt potentia, magis

gis pertinet ad ſomnum praeſentem fugandum, ne iuſto diutius perduret. Latere mihi etiam contradictio in adiecto videtur, ſi dicatur ſomnus, i. e. quies mentis et corporis, et opium irritans, excitans ſimul, maleque huc applicatur propoſitio, quo maior debilitas, eo maiore opus eſt irritamento. Opium cum ſit ex familia narcoticorum, debet ſemper deprimere ſenſus, et ſi quando exhilaraſſe dicatur, ſubitanea virtus eſt, debilitas male facta. Incumbit ergo WEIKARDO probandi onus, quomodo opium per ſe narcoticum i. e. ſenſus inſtrumenta laedens et hebetans, poſſit ſenſum naturalem, i. e. incitabilitatem ita concitare, ſtimulare, augere, vt naſcatur ſimul incitatio et quies, num omnes ſpaſmi et conuulſiones deſiderent irritationem, num opium poſſit vim vere excitantem hiſce in caſibus exſerere, cui re ipſa deeſt, quomodo poſſit cum vino, ſpiritu vini, liquore cornu cerui ceteriſque alcalinis volatilibus eodem haberi loco, quomodo poſſit tuto lenire acceſſionem hyſtericam, cum fere debiliores et hebetiores inde fiant mulieres, quo ſenſu opium vaſa anguſtet et roboret, cum ſpaſmum i. e. contractionem auferat etc. Haec enim adeo inter ſe diſcordant, et ſine certa probatione adferuntur, vt, qui talia dicat et ſcribat, aut ipſe demens habendus ſit, aut alios dementes, ſtupidos et credulos eſſe exiſtimet. Quare ſi meliora me docuerit Cl. WEIKARD, argumentis vſus rectis, non ſcurrili licentia, magnus mihi erit Apollo.